

Міфи щодо принципів виховання

Існує безліч міфів про те, що є покаранням, а що є заохоченням. Батьки часто помилково використовують різноманітні способи покарання або заохочення, які надають рівно протилежний ефект. Давайте розглянемо ці міфи детальніше.

"Потенціал" дитини.

Найзагальніший приклад – коли указується на потенціал дитини. У батьків може існувати звичка говорити в різних ситуаціях:

- Чому ти не використовуєш свої потенційні можливості?
- Ти можеш це зробити, якщо тільки працюватимеш!
- "Дев'ять балів" цілком гарна оцінка, але якщо ти працюватимеш трохи більше, то ти зможеш добитися і "десяти балів" .

Ці і подібні коментарі однаково знижують упевненість дитини в своїх силах. Насправді вони виражають тільки те, що дитина не досягає того, що їй слід було б досягти, що вона ухиляється від роботи і цим розчаровує батьків.

Нагорода за успіх, покарання за невдачу.

Ще один міф, що підбадьоренням служить нагорода за досягнення і покарання за невдачу. Видно, ми живемо в суспільстві, де ця помилка дуже поширена. Часто батьки і вчителі вважають, що помилки дітей повинні бути певним чином виправлені для запобігання їх подальшому повторенню. Якщо чекати від дитини тільки успіху, то врешті-решт виявиться, що дитина не уміє справлятися з невдачами. Навіть маленькі невдачі вводять її у відчай і у неї опускаються руки. За успіх варто хвалити, а за невдачу не треба лаяти і не треба виправляти кожну невдачу. Спокійно ставтесь до невдач вашої дитини, їх ще багато буде в її житті.

Заохочення конкурування.

Наявність змагання в областях, в яких воно абсолютно надмірно – це майже ворог нашого суспільства. Практично будь-яка людина може пригадати, як в дитинстві їй ставили в приклад когось. Проте в людських відносинах

змагання майже відразу перетворюється на суперництво. Де суперництво, там злість, досада, нестійка самооцінка. Пригадайте, як ви відносилися до тієї дитини, якої вам ставили в приклад батьки. Цим, до речі, пояснюється той факт, що часто в сучасних школах діти не люблять відмінників. Дуже влучно, на мій погляд, виразилася на цю тему одна дівчинка, заявивши: "Я просто не можу добре вчитися, тоді всі в моєму класі вирішать, що я – повна дурепа". Конкурентність – невід'ємна частина безлічі сімей і освітніх установ, основа прагнення до досягнень. І хоча успішність сім'ї швидше залежить від співпраці, а не від змагання, багато принципу. Отже, непродуктивно заохочувати змагання в сім'ї.

Похвала замість заохочення.

Багато дорослих не бачать різниці між похвалою і заохоченням. Хоча різниця між ними існує, і чимала. Похвала в нашому суспільстві в основному направлена на людину, яка щось зробила: "Ти такий молодець – зумів закінчити чверть на одні п'ятірки". Такі твердження спричиняють за собою висновок: Чи "буду я як і раніше "хорошим", якщо мені не вдасться одержати одні п'ятірки?" Або, можливо, тонший натяк: "Для того, щоб бути схваленим, мені доведеться бути успішним". Доречніший коментар, висловлений в такому повідомленні: "Це просто чудовий табель, ти повинен бути посправжньому радим". Або ж, у разі табеля з поганими оцінками: "Що ти думаєш з приводу своїх оцінок? Ти хочеш про це поговорити? Чи можу я чим-небудь допомогти?"

Основний принцип полягає в заохоченні дії, зусилля і в схваленні і підтримці будь-якого результату. Часто батьки, прагнучи підбадьорити свою дитину, неправильно використовують похвалу. Вони можуть похвалити дитину тоді, коли і результат, і зусилля незначні або незадовільні. Звичайно, дитина розуміє таку нещирість і ще більше зміцнюється у відчутті своєї неповноцінності.

Слова, які укріплюють в дитині упевненість в своїх силах.

- Ти добре робиш. Слід заохочувати дітей тоді, коли вони цього не чекають. Виділяйте якусь корисну дію, здійснену дитиною або участь дитини в чомусь корисному.
- Ти безумовно став краще вчитися (підтримка порядку в своїй кімнаті, спортивні досягнення...). Звичайно діти дуже стараються, якщо можуть побачити якісь поліпшення.
- Ми любимо тебе, але нам не подобається те, що ти робиш. Дитина ніколи не повинна думати, що її не люблять батьки, навіть якщо вона зробила помилку або погано вчинила.
- Ти можеш мені допомогти... ти мені допомагаєш... Діти хочуть бути корисними, але іноді ми не даємо їм такої можливості.
- Давай спробуємо разом. Діти, що вважають, що вони повинні все робити ідеально, часто бояться спробувати щось нове із-за страху зробити помилку.
- Отже, ти зробив помилку! І що ти з цього витягнув? З тим, що відбулося, вже нічого не поробиш, але людина завжди може чомусь навчитися на своїх помилках.
- Продовжуй спроби. Не здавайся. Це може допомогти дітям, які готові здатися, коли вони не добилися успіху.
  - Я думаю, ти зможеш виправити положення справ, але якщо тобі знадобиться моя допомога, я завжди готовий це зробити. Дорослим потрібно виразити упевненість в тому, що діти в змозі вирішити свої проблеми, якщо їм надати таку можливість.
- Я розумію, що ти відчуваєш (не із співчуттям, а із співпереживанням), але я упевнений, що ти з цим справишся. Тут знову виражається упевненість, що дитина може справитися з своїми проблемами.
- Я відмітив, як наполегливо ти над цим трудився. Я по-справжньому захоплююся твоєю завзятістю і здатністю не здаватися. Діти випробовують задоволення, коли їх зусилля відмічені.

Слова, що знижують упевненість в своїх силах

- Ти міг би зробити краще.
- Давай я покажу тобі як робити.
- Якщо це можуть зробити діти молодше тебе, то зможеш і ти.
- Не забруднися.
- Будь уважний.
- Я вже говорив тобі тисячу разів.
- Коли ти станеш відповідальним?
- Якби ти тільки прислухався до мене...
- Чому ти не використовуєш свої потенційні можливості?
- Ти можеш це зробити, якщо тільки працюватимеш.
- "Четвірка" цілком гарна оцінка, але якщо ти працюватимеш трохи більше, то ти зможеш добитися "п'ятірки"
- Ти такий молодець – зумів закінчити чверть на одні п'ятірки.
- Я в твої роки вчився на одні п'ятірки.
- А ось твій сусід робить це краще.
- Твій брат вчився краще.
- Якби ти постарався, то теж зміг би вчитися (стати таким товаришким, спортивним... і інш.), як твоя сестра.
- Ти зробив помилку? Нічого страшного. Це цілком добрий результат для тебе...